

نقش کارکرد و فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان

مهدی ایمانی

استادیار بخش روانشناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز

خدیدجه شیرالی نیا^۱

استادیار بخش مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز

دریافت: ۹۴/۳/۱۶ پذیرش: ۹۴/۶/۲

چکیده

هدف: عوامل خانوادگی نقش مهمی در شروع و تشدید اعتیاد به اینترنت در نوجوانان بازی می‌کنند، و این مشکل بواسطه پیامدهایش خانواده را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. هدف مطالعه حاضر بررسی نقش کارکردها و فرآیند خانواده (کیفیت روابط والد-فرزند) در گرایش نوجوانان به اعتیاد به اینترنت است.

روش: بدین منظور ۳۸۴ دانش آموز نوجوان از مدارس شهر شیراز به روش تصادفی خوشه-ای چندمرحله‌ای انتخاب شده و ابزارهای پژوهش توسط این نوجوانان و والدین آنها تکمیل شد. ابزارهای تکمیل شده توسط نوجوانان شامل پرسشنامه آزمون اعتیاد به اینترنت (IAQ)، مقیاس رابطه والد-فرزند و ابزار تکمیل شده توسط والدین شامل ابزار سنجش خانواده (FAD) بود.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که عملکرد کلی، ارتباط، پاسخدهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتاری با اعتیاد به اینترنت همبستگی مثبت نیرومند و خیلی بالا و نقشها با این متغیر همبستگی ضعیف معناداری دارد. نتایج تحلیل رگرسیون اعتیاد به اینترنت نشان داد که کارکرد کلی، ارتباط، پاسخدهی و آمیزش عاطفی توان پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت را دارند که حدود ۷۸ درصد واریانس اعتیاد به اینترنت نوجوانان را پیش‌بینی می‌کنند. در زمینه کیفیت روابط والد-فرزند یافته‌ها نشان داد رابطه با مادر و پدر همبستگی نیرومند معکوسی با

¹. Dr.shiralinia87@gmail.com

نقش کارکرد فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان..... فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده

اعتیاد به اینترنت دارد که نتایج رگرسیون نیز نشان داد رابطه با والدین به صورت معناداری پیش بین اعتیاد به اینترنت بوده و ۵۳ درصد از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین می کند. **نتیجه گیری:** کارکرد و فرآیندهای خانواده نقش مهمی در اعتیاد به اینترنت دارند و خانواده های دارای کارکرد و روابط والد-فرزند مختل گرایش بیشتری به استفاده آسیب زا از اینترنت دارند.

کلیدواژه ها: اعتیاد به اینترنت، کارکرد خانواده، فرآیند خانواده، نوجوان

خانواده به عنوان یک سیستم اجتماعی-فرهنگی^۲ دائما با تقاضای تغییر مواجه است و آنچه به این تقاضا دامن می‌زند تغییرات زیستی- روانی- اجتماعی اعضای خانواده و تغییرات ناشی از سیستم اجتماعی است که خانواده در بستر آن قرار دارد. یکی از تغییرات موثر بر خانواده تکنولوژی‌های ارتباطی است. اینترنت به سرعت به یکی از ابزارهای مهم در زندگی بشر تبدیل شده (فالکنر و کولین^۳، ۲۰۰۵) و یکی از نگرانی‌ها در این حوزه مربوط به افرادی است که مبتلا به اعتیاد به اینترنت بوده و از آن به صورت لجام گسیخته استفاده می‌کنند (لو، واتانابه، لیو، یوجی، شونو و کیتامورا^۴، ۲۰۱۱).

در این میان اعتیاد به اینترنت^۵ که بیشتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است به صورت «اشتغال ذهنی افراطی با اینترنت، افکار عود کننده درباره محدود کردن و کنترل استفاده از آن، ناتوانی در رفع و از بین بردن هوس دسترسی به آن، استفاده مداوم از اینترنت با وجود نقص کارکرد در حیطه‌های مختلف، اتلاف زمان در اینترنت و وجود میل افراطی و هوس بدان حتی هنگامی است که اینترنت در دسترس نیست» تعریف شده است (یانگ^۶، ۱۹۹۸). از آنجایی که نوجوانان بیشتر به اینترنت علاقمندند، نسبت به گروه‌های دیگر بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند (ویدیانته و مک موران^۷، ۲۰۰۴) و نگرانی فزاینده‌ای وجود دارد که آنها الگوهای آسیب‌شناختی استفاده از اینترنت نشان دهند (ین، یین، چن، ونگ، چانگ، کو^۸، ۲۰۱۲) و مهم‌تر اینکه نوجوانان مبتلا به اعتیاد به اینترنت، میزان استفاده از اینترنت را از والدینشان مخفی می‌کنند (تسای و لین^۹، ۲۰۰۳). شیوع اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان کشورهای اروپایی بین ۱ تا ۱۸/۳ درصد (تسیتسیکا، کریتسلیس، کورماس، فیلیپوپولو، تونیسیدو، فرسکو و همکاران^{۱۰}، ۲۰۰۹؛ فرارو، کاسی، دامیکو و بالسی^{۱۱}، ۲۰۰۷؛ جانسون و

2. Cultural-social

3 . Faulkner, & Culwin

4 . Lu, Watanabe, Liu, Uji, Shono, & Kitamura

5 . Internet addiction

6 . Young

7 . Widyanto, & McMurrin

8 . YenYenChen, Wang, Chang, & Ko

9 . Tsai, & Lin

10 . Tsitsika, Critselis, Kormas, Filippopoulou, Tounissidou, Freskou, & et al

گوتستام^{۱۱}، ۲۰۰۴)، و در کشورهای آسیایی بین ۱۳/۷ تا ۱۸/۴ درصد (کانوال و آرچانا^{۱۲}، ۲۰۰۳؛ کیم، ریو، چون، یون، چوی، سئو و همکاران^{۱۴}، ۲۰۰۵) گزارش شده است. مطابق آمار مرکز جهانی اینترنت^{۱۵} (۲۰۱۲) در سال ۲۰۱۲ در ایران ۴۲ میلیون کاربر اینترنت وجود داشته است که نشانگر ضریب نفوذ بیشتر از ۵۳ درصد می باشد. گرچه آمار در زمینه اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان ایرانی وجود ندارد، اما با توجه به گزارش سیموس، فلوروس، فیسون، اوگلیا، فارکوناس، سرگنتانی و همکاران^{۱۶} (۲۰۱۲) در زمینه افزایش اعتیاد به اینترنت همراه با افزایش ضریب نفوذ، میزان شیوع آن در کشور ما روند فزاینده ای در پیش دارد.

این عقیده که عوامل خانوادگی نقش مهمی در شروع و تشدید اعتیاد به اینترنت در نوجوانان بازی می کنند، منبع پژوهشهای تجربی قابل ملاحظه ای بوده است و چنانچه گونوک و دوغان^{۱۷} (۲۰۱۳) اشاره کرده اند اعتیاد به اینترنت صرفاً مشکل یک فرد نیست، بلکه مشکلی است که خانواده مسئول آن است و این مشکل بواسطه پیامدهایش خانواده را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. احتمال دارد که اعتیاد به اینترنت در عدم هماهنگی و اختلافهای بین اعضای خانواده به طرق متعدد نقش داشته باشد (لی، گارلند و هوارد^{۱۸}، ۲۰۱۴)، به طوری که برخی پژوهشها نشان می دهند که افراد دارای اعتیاد به اینترنت در مقایسه با افراد غیر معتاد به اینترنت جو خانوادگی بدتری داشته و احساس می کنند والدین محبت کمتری نسبت به آنها ابراز کرده (هانگ، زانگ، وانگ، زانگ و تائو^{۱۹}، ۲۰۰۹) و رضایت ادراک شده کمتری از خانواده نشان می دهند (کو، یو، لیو، هوانگ و یو^{۲۰}، ۲۰۰۹؛ لام، پنگ، مای و جینگ^{۲۱}، ۲۰۰۹). همچنین مطالعات نشان داده اند که کارکرد خانواده و تعارضات

11 . Ferraro, Casi, D'Amico, & Blasi

12 . Johansson, & Gotestam

13 . Kanwal, & Archana

14 . Kim, Ryu, Chon, Yeun, Choi, Seo, & et al

15 . Internet World Stats

16 . Siomos, Floros, Fisoun, Evaggelia, Farkonas, Sergeantani, & et al.

17 . Gunuc, & Dogan

18 . Li, Garland, & Howard

19 . Huang, Zhang, Li, Wang, Zhang, & Tao

20 . Ko, Yen, Liu, Huang, & Yen

21 . Lam, Peng, Mai, & Jing

خانوادگی با اعتیاد به اینترنت در جوانان مرتبطند (ین، ین، چن، چن، و کو، ۲۰۰۷) و افراد وابسته به اینترنت در خرده مقیاسهای کارکرد خانواده (کنترل رفتاری، پاسخدهی عاطفی، حل مسئله، روابط، نقشها و نمره کل کارکرد خانواده) تفاوت معناداری با گروه کنترل نشان می‌دهند (شنورمانسی، شنورمانسی، گولچو و کونکان^{۲۲}، ۲۰۱۴). یافته‌های برناردی و پالانتی^{۲۳} (۲۰۰۹) حاکی است که مبتلایان به اعتیاد به اینترنت، سطوح بالاتری از نقص در روابط خانوادگی نشان داده و میزان ساعات استفاده از اینترنت با شدت نقص در روابط همبستگی دارد.

مطالعات نشان داده‌اند که نوجوانان معتاد به اینترنت در مقایسه با افراد غیرمعتاد، رضایت از خانواده کمتری داشته، احساس می‌کنند والدین توجهی به آنها ندارد و تعارضات بین والدین آنها بیشتر است (ین و همکاران، ۲۰۰۷)، نمرات بالاتری در مقیاس سنجش خانواده کسب کرده (خیائو سو، گائو، فان و کائو، ۲۰۰۷؛ خسروی و علیزاده صحرائی، ۱۳۹۰) و رضایت کمتری نسبت به والدین خود دارند (وانگ و همکاران، ۲۰۱۱). همچنین پارک، کیم و چو (۲۰۰۸) نشان داده‌اند که نگرشهای والدینی، تعاملات خانوادگی، پیوستگی درون خانواده و خشونت خانوادگی با اعتیاد به اینترنت نوجوانان رابطه دارند. مطالعات دیگری نیز به بررسی روابط والد-فرزند در نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت پرداخته‌اند. مثلاً لیو و کو (۲۰۰۷) نشان داده‌اند که افرادی که دارای اعتیاد به اینترنت هستند کیفیت رابطه فرزند-والدی پایین‌تری نسبت به افراد عادی دارند؛ همچنین دل‌بستگی ضعیف پدر-فرزند با اعتیاد به اینترنت فرزندان رابطه دارد (لی و وو، ۲۰۰۷) و نوجوانان مبتلا به اعتیاد به اینترنت سطوح بالاتر تعارض ادراک شده والد-فرزند نشان می‌دهند. با این حال مطالعات پیشین در زمینه اعتیاد به اینترنت، کارکردها و فرآیندهای خانواده را به صورت جامعی مورد بررسی قرار نداده‌اند. مثلاً اغلب پژوهشهای انجام گرفته کارکردهای خانواده را نه از نظر والدین، بلکه نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت مورد ارزیابی قرار داده‌اند، و در زمینه فرآیند خانواده بر رابطه نوجوان بر یکی از والدین (پدر) پرداخته‌اند و مهم‌تر اینکه جهت گیری نظری چندان مشخصی نداشته‌اند. در حالی که چندین نظریه برای مطالعه کارکرد خانواده ارائه شده است

22. Şenormancı, Şenormancı, Güçlü, & Konkan

23. Bernardi, & Pallanti

که در این میان مدل مک مستر^{۲۴} به دلیل جهت گیری بالینی مناسبتر است. همچنین مطالعات حاکی هستند که فرآیند خانواده- کیفیت تعاملات و روابط محیط خانواده- مکانیزم پیشگیرانه‌ای است که می‌تواند بر تحول فرزندان تاثیر گذارد (براون و مانینگ^{۲۵}، ۲۰۰۹). بنابراین هدف مطالعه حاضر بررسی کارکردهای خانواده بر اساس مدل مک مستر از دیدگاه والدین، فرآیندهای خانواده (کیفیت روابط فرزند با مادر و پدر) و رابطه آن با اعتیاد به اینترنت و پیامک نوجوان می‌باشد.

روش

طرح پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی بود. جامعه آماری این مطالعه شامل نوجوانان مشغول به تحصیل در مدارس شیراز در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ و والدین آنها بود. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی- مورگان برآورد شد، اما با توجه به ماهیت پژوهش و همچنین حجم جامعه، خانواده و فرزندان نوجوان ساکن شهر شیراز، ۴۰۰ نوجوان و والدین آنها و مجموعاً ۱۲۰۰ نفر به صورت تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای از بین مدارس شهر شیراز انتخاب شدند که با توجه به ناقص بودن برخی پرسشنامه‌ها، در نهایت داده‌های ۳۸۴ دانش آموز و والدین آنها وارد تحلیل شدند. میانگین سنی نوجوانان $14/6 \pm 5/3$ ، میانگین سن پدران و والدین $43/3 \pm 11/5$ ، میانگین سن مادران $39/8 \pm 10/2$ بود.

ابزارهای اندازه گیری: آزمون اعتیاد به اینترنت: این آزمون یکی از رایجترین

ابزارهای سنجش اعتیاد به اینترنت است که توسط یانگ تدوین شده است. این ابزار، پرسشنامه خودسنجی ۲۰ گویه‌ای است که در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای نمره گذاری می‌شوند. گزاره‌های گویه‌ها بر اساس ملاکهای تشخیصی DSM-IV-TR طراحی شده است (علوی، اسلامی، مراثی، نجفی، جنتی فرد و رضاپور، ۱۳۸۹) و مطالعات مختلف با استفاده از روش تحلیل عاملی، تلاش کرده‌اند ابعاد مختلف اعتیاد به اینترنت نهفته در این آزمون و پیامدهای مختلف آن را شناسایی کنند (مورالی و جورج^{۲۶}، ۲۰۰۷). پژوهش یو، چو، ها،

24. Mc Master

25. Brown, & Manning

26. Murali, & George

یون و کیم^{۲۷} (۲۰۰۷) پایایی آن را به روش بازآزمایی ۰/۹۲ و انگلبرگ و سوبرگ^{۲۸} (۲۰۰۴) حدود ۰/۹۵ گزارش کرده‌اند. ویدیانتو و مک‌موران (۲۰۰۴) روایی صوری آن را مطلوب گزارش کرده و با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، ۶ عامل برای این پرسشنامه استخراج کرده‌اند. در ایران نیز علوی و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی ویژگیهای روانسنجی این پرسشنامه پرداخته و روایی محتوایی پرسشنامه را از طریق بررسی حساسیت و ویژگی آن مطلوب گزارش کرده و پایایی آن به روش بازآزمایی، همسانی درونی و تنصیف به ترتیب برابر با ۰/۸۲، ۰/۸۸ و ۰/۷۲ گزارش کرده‌اند. در مطالعه حاضر پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد.

ابزار سنجش خانواده^{۲۹}: ابزار سنجش خانواده پرسشنامه‌ای ۶۰ گویه‌ای برای سنجیدن عملکرد خانواده طبق الگوی مک‌مستر است و شش بعد عملکرد خانواده در آن مشخص شده است که بدین قرار است: حل مشکل، ارتباط، نقشها، پاسخدهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار. لذا این ابزار متناسب با این شش بعد، از شش خرده‌مقیاس برای سنجش آنها به علاوه خرده‌مقیاس مربوط به عملکرد کلی تشکیل شده است. از نظر پایایی، ابزار سنجش خانواده با ضریب آلفای خرده‌مقیاس‌های خود از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ از همسانی درونی برخوردار بوده است (اپستاین و همکاران، ۱۹۸۳) و در ایران نیز پایایی خرده‌مقیاس‌های آن توسط میرعنایت (۱۳۷۸) بین ۰/۴۹ و ۰/۷۴، توسط امینی (۱۳۷۹) بین ۰/۴۹ تا ۰/۷۴ و توسط رضایی (۱۳۷۸) بین ۰/۳۸ تا ۰/۶۷ گزارش شده است (به نقل از ثنایی، علاقبند و هومن، ۱۳۷۹). همچنین این مطالعات پایایی کل آن را به روش آلفای کرونباخ بالای ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند. از نظر اعتبار نیز چنانچه خرده‌مقیاس عملکرد کلی از تجزیه و تحلیل‌ها خارج شود، شش خرده‌مقیاس این ابزار نسبتاً مستقل می‌باشند. این ابزار دارای اعتبار همزمان و پیش‌بین است. اخیراً نیز زاده‌محمدی و ملک‌خسروی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای به اعتباریابی آن در خانواده‌های ایرانی پرداخته و ویژگیهای روانسنجی آن را مطلوب گزارش کرده‌اند. علاوه

27. Yoo, Cho, Ha, Yune, Kim, & Hwang

28. Engelberg, & Sjoberg

29. Family Assessment Device

بر این در مطالعه حاضر پایایی نمره کل به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که برابر ۰/۷۹ به دست آمد.

مقیاس رابطه والد- فرزند: این مقیاس یک ابزار ۲۴ گویه‌ای است که برای سنجش رابطه فرزندان با والدینشان طراحی شده و دارای دو فرم مادر و پدر می‌باشد که گویه‌های هر دو یکسان بوده و فقط جای کلمه پدر و مادر عوض می‌شوند. البته تحلیل عاملی نشان داده است که عوامل به دست آمده برای پدر با عوامل به دست آمده برای مادر متفاوت است. مطالعات نشان داده است که این مقیاس از ویژگیهای روانسنجی مطلوبی برخوردار است. پایایی به دست آمده برای کل مقیاس پدر و مادر ۰/۹۶ و برای خرده مقیاسها نیز مطلوب به دست آمده است (ثنایی و همکاران، ۱۳۷۹). از این ابزار برای سنجش روابط فرزند- والد (مادر و پدر) استفاده شد و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ برای نسخه مادر ۰/۸۹ و برای نسخه پدر ۰/۹۱ به دست آمد.

شیوه اجرا: پس از تعیین حجم نمونه، از بین نواحی مختلف سازمان آموزش و پرورش شهر شیراز، ۳ ناحیه به صورت تصادفی انتخاب و از هر ناحیه نیز دو آموزشگاه پسرانه و دو آموزشگاه دخترانه به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس در هر آموزشگاه با توجه به حجم کلی نمونه، تعدادی دانش آموز به عنوان نمونه انتخاب شده و با والدین دانش آموزان تماس گرفته شده و برای همکاری در تکمیل پرسشنامه‌ها دعوت شد. پس از ارائه توضیحاتی در زمینه هدف پژوهش ابزارهای پژوهش در اختیار آزمودنی‌ها (نوجوان و والدین) قرار گرفت و با ارائه توضیحاتی خواسته شد که مطابق دستورالعمل آنها را تکمیل کنند. سپس آنها گردآوری و نمره گذاری شدند و داده‌های به دست آمده وارد نرم افزار تحلیل آماری شد.

نتایج: جدول شماره ۱ آماره‌های توصیفی متغیر اعتیاد به اینترنت نوجوانان، کارکرد کلی و ابعاد مختلف کارکرد خانواده (شامل حل مسئله، ارتباط، نقشها، پاسخدهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتاری) که توسط والدین تکمیل شده و فرآیندهای خانواده (شامل کیفیت رابطه با مادر و کیفیت رابطه با پدر) که توسط نوجوانان تکمیل شده را نشان می‌دهد.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای میانگین	استاندارد
اعتیاد به اینترنت	۳۸۴	۴۱/۵	۲۵/۳۷	۱/۲۹	
کارکرد خانواده	۳۸۴	۲۰/۶۲	۱۵/۱۸	۰/۷۷	
حل مسئله	۳۸۴	۱۱/۸۷	۴/۷۱	۰/۲۴	
ارتباط	۳۸۴	۱۱/۷۰	۹/۳۷	۰/۴۸	
نقشها	۳۸۴	۱۹/۳۱	۵/۴۵	۰/۲۸	
پاسخدهی عاطفی	۳۸۴	۱۱/۳۱	۸/۱۲	۰/۴۱	
آمیزش عاطفی	۳۸۴	۱۶/۱۲	۹/۵۰	۰/۴۸	
کنترل رفتاری	۳۸۴	۱۵/۹۱	۹/۸۰	۰/۵۰	
فرآیند خانواده	۳۸۴	۷۸/۲۷	۵۵/۰۹	۲/۸۱	
رابطه با مادر	۳۸۴	۷۷/۱۸	۳۸/۹۱	۱/۹۸	
رابطه با پدر	۳۸۴				

برای بررسی رابطه بین کارکرد و فرآیند خانواده با اعتیاد به اینترنت از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. ضریب همبستگی کارکرد و فرآیند خانواده با اعتیاد به اینترنت

فرآیند خانواده	کارکرد خانواده								
	کارکرد کلی	حل مسئله	ارتباط	نقشها	پاسخدهی عاطفی	آمیزش عاطفی	کنترل رفتاری	رابطه با مادر	رابطه با پدر
اعتیاد به اینترنت	۰/۸۷**	۰/۰۰	۰/۸۱**	۰/۱۴**	۰/۸۳**	۰/۶۴**	۰/۶۳**	-۰/۷۳**	-۰/۶۳**

** سطح معناداری $p < 0/01$

طبق جدول شماره ۲، همبستگی کارکرد کلی خانواده با اعتیاد به اینترنت ($r=0/87$) معنادار بوده و این همبستگی نیرومند و مستقیم است. همچنین خرده مقیاسهای ارتباط، نقشها، پاسخدهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتاری با اعتیاد به اینترنت همبستگی معناداری (به ترتیب $r=0/80$ ، $r=0/14$ ، $r=0/83$ ، $r=0/64$ و $r=0/63$) دارند، اما حل مسئله با اعتیاد به

نقش کارکرد و فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان..... همنامه مشاوره و روان درمانی خانواده

اینترنت نوجوانان همبستگی معناداری ندارد. این یافته‌ها نشان می‌دهند که افزایش مشکلات کارکرد خانواده همبسته با افزایش اعتیاد به اینترنت است. همچنین مطابق جدول فوق، همبستگی کیفیت رابطه با مادر و اعتیاد به اینترنت ($r = -0.73$) و کیفیت رابطه با پدر با اعتیاد به اینترنت ($r = -0.63$) معنادار است که هر دو معکوس بوده و نشان می‌دهد که کیفیت رابطه پایین با مادر و پدر همبسته با گرایش به اعتیاد به اینترنت است.

جهت بررسی نقش کارکردهای خانواده در اعتیاد به اینترنت از روش تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس اعتیاد به اینترنت بر اساس کارکرد خانواده

SE	r^2 اصلاح شده	r^2	R	P	F	MS	Df	SS	
۱۱/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۸۸	۰/۰۰۱	۲۳۲/۸۷	۳۲۳۶۱/۵۴	۷	۱۹۴۴۱۶۹/۲۷	رگرسیون
						۱۳۸/۹۶	۳۷۶	۵۲۳۹۰/۷۲	باقیمانده

مطابق مندرجات جدول فوق، F محاسبه شده برای کارکرد خانواده در سطح $P < 0.001$ معنادار است. بنابراین، کارکردهای خانواده به صورت معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش بینی می‌کنند و سهم آنها در تبیین واریانس اعتیاد به اینترنت برابر با ۰/۸۷ است؛ یعنی ابعاد کارکرد خانواده ۸۷ درصد تغییرات اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کنند. ضرایب تاثیر و آماره های t این پیش بینی در جدول شماره ۴ درج شده است.

جدول ۴. ضرایب تاثیر، بتا و t پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس کارکرد خانواده

P	t	Beta	SE	B	
۰/۰۰۱	۱۲/۲۰	۰/۷۶	۰/۱۰	۱/۲۶	کارکرد کلی
۰/۰۰۱	۲/۶۱	۰/۲۴	۰/۲۵	۰/۶۵	ارتباط
۰/۲۹	۱/۰۵	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۱۲	نقشها
۰/۰۰۱	۵/۶۶	۰/۴۴	۰/۲۴	۱/۳۷	پاسخدهی عاطفی
۰/۰۵	۲/۰۲	۰/۱۵	۰/۲۲	۰/۴۴	آمیزش عاطفی

نتایج مربوط به ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که با توجه به ضرایب بتا و مقدار t ، کارکرد کلی، ارتباط، پاسخدهی و آمیزش عاطفی توان پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت را دارند که ضریب تاثیر استاندارد کارکرد کلی ($\beta=0/76$)، ارتباط ($\beta=0/24$)، پاسخدهی عاطفی ($\beta=0/44$) و آمیزش عاطفی ($\beta=0/15$) معنادار است که نشان می‌دهد آنها تغییرات اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته بدان معناست که افزایش مشکلات در این ابعاد منجر به گرایش بیشتر به اعتیاد به اینترنت می‌شود، که کارکرد کلی نقش زیاد، پاسخدهی عاطفی متوسط و ارتباط و آمیزش عاطفی نقشی ضعیف در گرایش نوجوانان به اعتیاد به اینترنت بازی می‌کنند.

جهت بررسی نقش فرآیندهای خانواده در اعتیاد به اینترنت از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد که نتایج نشان داد که پیش فرض عدم هم خطی متغیرهای پیش بین با توجه به شاخص VIF ($3/53$) رعایت نشده است و بنابراین همبستگی بین دو متغیر کیفیت رابطه با مادر و کیفیت رابطه با پدر با همدیگر خیلی بالاست. بنابراین با ترکیب این دو متغیر و ساختن یک متغیر بنام روابط والد-فرزند مجدداً از تحلیل رگرسیون استفاده شد که نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس آن در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. خلاصه تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس اعتیاد به اینترنت بر اساس روابط والد-فرزند

SE	Δ^2 اصلاح شده	r^2	R	P	F	MS	Df	SS	
۱۷/۴۲	۰/۵۳	۰/۵۳	۰/۷۳	۰/۰۰۱	۲۲۰/۲۷	۶۶۱۰۸/۲۶	۲	۱۳۰۵۷۸/۸۶	رگرسیون
						۳۰۳/۶۱	۳۸۲	۱۱۵۹۸۱/۱۳	باقیمانده

مطابق مندرجات جدول فوق، F محاسبه شده برای روابط والد-فرزند در سطح $P < 0/001$ معنادار است. بنابراین، روابط والد-فرزند به صورت معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند و سهم روابط والد-فرزند در تبیین واریانس اعتیاد به اینترنت برابر با $0/53$ و بدین معناست که روابط والد-فرزندی 53 درصد تغییرات اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌-

کنند. ضرایب تاثیر و آماره های t مربوط به پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس روابط والد-فرزندی در جدول شماره ۶ درج شده است.

جدول ۶. ضرایب تاثیر، بتا و t پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس روابط والد-فرزند

P	T	Beta	SE	B	
۰/۰۰۱	۲۰/۷۳	-۰/۷۳	۰/۰۱	-۰/۲۵	رابطه با والدین

نتایج مربوط به ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که با توجه به ضرایب بتا و مقدار t ، رابطه با والدین توان پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت را دارد که ضریب تاثیر استاندارد آن (-۰/۷۳) β = بوده و معنادار است. این یافته بدین معناست که رابطه با والدین تغییرات متغیر اعتیاد به اینترنت را به صورت قدرتمندی پیش‌بینی می‌کند و کیفیت پایین رابطه با والدین منجر به گرایش به استفاده از اینترنت می‌شود.

نتیجه گیری

اغلب مطالعات پیشین بیشتر بر نقش متقابل اعتیاد به تکنولوژیهای جدید مثل اینترنت و پیامک و کارکردهای خانواده پرداخته اند و البته این مطالعات کمتر به مولفه ها و خرده مقیاسهای کارکرد خانواده توجه نموده و یافته ها و تبیینها را به صورت کلی ارائه داده، بنابراین بحث کاملا مستقل در زمینه رابطه و نقش اعتیاد به اینترنت در کارکردهای مختلف خانواده میسر نیست. نتایج فرضیه‌های مربوط به رابطه کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت نشان داد که کارکرد کلی خانواده، رابطه، نقشها، آمیزش عاطفی، پاسخدهی عاطفی و کنترل رفتاری با اعتیاد به اینترنت همبستگی معنادار مستقیم دارند که در اغلب موارد این همبستگی نیرومند بوده و نشانگر این است که افزایش مشکلات در کارکرد خانواده همبسته با افزایش اعتیاد به اینترنت فرزندان است. با این حال در زمینه کارکرد حل مسئله در خانواده یافته ها فرضیه نشان دادند که حل مسئله با اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری ندارد. همچنین نتایج نشان داد که کارکرد کلی، ارتباط، پاسخدهی و آمیزش عاطفی توان پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت را دارند که در این میان بیشترین تاثیر را کارکرد کلی و در درجه بعد پاسخدهی عاطفی دارد و چهار متغیر مذکور ۷۸ درصد تغییرات اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند

که نشانگر نقش خیلی مهم کارکردهای خانوادگی در اعتیاد به اینترنت است. یافته های مطالعه حاضر در زمینه رابطه کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت همسو با یافته های ین و همکاران (۲۰۰۷)، تسیتسکا و همکاران (۲۰۱۱)، شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) و خسروی و علیزاده صحرایی (۱۳۹۰) است. ین و همکاران (۲۰۰۷) و خسروی و علیزاده صحرایی (۱۳۹۰) نشان داده اند که برخی کارکردهای خانواده با اعتیاد به اینترنت فرزندان نوجوان رابطه داشته و کارکرد خانوادگی پایین با گرایش بیشتر به اعتیاد به اینترنت نوجوانان همبسته است و علاوه بر این کارکردهای خانواده پیش بین معنادار اعتیاد به اینترنت بوده است. تسیتسکا و همکاران (۲۰۱۱) نیز نشان داده اند که روابط خانوادگی ناکارآمد با اعتیاد به اینترنت فرزندان رابطه دارد.

مطالعه شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) که در بین بزرگسالان انجام گرفته است نشان داده که بزرگسالانی که اعتیاد به اینترنت دارند کارکرد خانوادگی آنها مختل و پایین تر بوده است. یافته های شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) که به صورت مقایسه کارکردهای خانوادگی بزرگسالان مبتلا به اعتیاد به اینترنت و غیرمبتلا انجام شده است نشان داده است که افراد مبتلا به اعتیاد به اینترنت در همه کارکردهای خانوادگی (شامل کنترل رفتاری، پاسخدهی عاطفی، حل مسئله، روابط، نقشها و نمره کل کارکرد خانواده) دچار مشکل بوده و کارکردهای خانوادگی آنها مختل است. البته خسروی و علیزاده صحرایی (۱۳۹۰) در مطالعه رابطه کارکردهای خانواده با اعتیاد به اینترنت از مقیاس کارکرد خانواده (FFS) استفاده کرده بودند که با ابراز استفاده شده در این پژوهش متفاوت بوده و دارای ابعاد و خرده مقیاسهای متفاوتی برای کارکرد خانواده است. با این حال یافته های آنها در زمینه رابطه ابراز وجود، گرایشهای ذوقی و تاکیدات مذهبی با اعتیاد به اینترنت تا حدود با مولفه های کارکردهای خانواده در مطالعه حاضر همچون ارتباط، کنترل رفتاری و آمیزش و پاسخدهی عاطفی همپوشی دارند.

همچنین یافته های مطالعه حاضر نشان دادند که فرآیند خانواده با اعتیاد به اینترنت رابطه داشته و نقش معناداری در پیش بین ر.ابط والد-فرزند دارد. این یافته ها همسو با پژوهشهای ین و همکاران (۲۰۰۷)، لیو و وو (۲۰۰۷)، شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) است، زربخشی بحری، راشدی و خادمی (۱۳۹۱)، سلیمی، جوکار و نیکپور (۱۳۸۷) است. ین و همکاران

(۲۰۰۷) نشان داده‌اند که تعارض بین والدین و نوجوانان با اعتیاد به اینترنت نوجوانان رابطه دارد و مطالعه لیو و وو (۲۰۰۷) نشان داده است که بین رابطه فرزند-والد و اعتیاد به اینترنت فرزندان رابطه وجود دارد و کیفیت رابطه با والدین بر اعتیاد به اینترنت فرزندان تاثیر نسبتاً زیادی داشته و کیفیت پایین رابطه نوجوان با والدین و تعارضات بین آنها پیش بین اعتیاد به اینترنت نوجوانان است. شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) نشان داده‌اند که بزرگسالانی که اعتیاد به اینترنت دارند در روابط بین فردی صمیمی مشکل دارند. احمدی، عبدالملکی، افسر دیر، سیداسماعیلی (۱۳۸۹) اشاره کرده‌اند که روابط درون خانوادگی و صمیمت بین اعضای خانواده از عوامل است که نوجوانان را از آسیب‌های دنیای مجازی مصون می‌سازد. چنانچه زربخشی بحری و همکاران (۱۳۹۱) اشاره کرده‌اند صمیمت، محبت و اعتماد بین والدین و فرزندان موجب تحکیم روابط گشته و بر عکس فقدان آنها موجب فاصله‌گیری فرزندان از خانواده شده و احتمال دارد فرزندان به دنبال جایگزین‌های دیگری بروند تا جای خالی رابطه صمیمی با والدین را پر کنند.

لی و همکاران (۲۰۱۴) که با مرور مطالعات انجام گرفته در زمینه اعتیاد به اینترنت و همبسته‌های مربوط به خانواده نشان دادند که نوجوانانی دارای اعتیاد به اینترنت رضایت کمتری از رابطه با والدین داشته (کائو، سون، هائو و تائو^{۳۰}، ۲۰۱۱) و تعارضات بین فردی زیادی بین فرزند و والدین (وانگ و همکاران، ۲۰۱۱؛ یین و همکاران، ۲۰۰۹) و در روابط با والدین میزان کمتری از اعتماد را گزارش کرده‌اند (هانگ و لونگ، ۲۰۰۹). همچنین گونوک و دوغان (۲۰۱۳) نشان داده‌اند که حمایت‌هایی که نوجوانان از سوی خانواده دریافت می‌کنند، بویژه حمایت‌های مادر و کیفیت رابطه با وی نقش پیشگیرانه‌ای در اعتیاد به اینترنت نوجوانان دارد و خانواده‌هایی که حمایت‌های اجتماعی بسنده‌ای برای فرزندان خود فراهم نمی‌آورند موجب می‌شوند که فرزندان در معرض گرایش به رفتارهای مشکل آفرین اعتیادی اعم از مصرف سیگار، الکل و اینترنت قرار گیرند و جالب اینکه بسیاری از پژوهش‌های حوزه اعتیاد (مثل هندرسون^{۳۱}، ۲۰۰۱؛ تورلو، لنگل و تومیک^{۳۲}، ۲۰۰۴) حاکی از این هستند که شباهت‌های زیادی بین اعتیاد به اینترنت و سایر اعتیادها وجود دارد.

30 . Cao, Sun, Wan, Hao, & Tao

31 . Henderson

گرچه وجود برخی مشکلات خانوادگی و تعارضات و مشکلات بین فردی بویژه با والدین یکی از عوامل گرایش نوجوانان به اعتیاد به اینترنت و دیگر تکنولوژی های نوین ارتباطی است، ولی این رابطه یکجانبه نبوده و استفاده افراطی و ناسالم از این ابزارهای نوین ارتباطی نیز به نوبه خود کیفیت تعامل اعضای خانواده را مختل کرده و به کارکدهای خانوادگی آسیب می رساند. این بدان معناست که یک رابطه دوسویه بین کارکرد و مسائل خانوادگی، بین فردی و ... با گرایش به استفاده نابهنجار از تکنولوژی های جدید وجود دارد. البته چنانچه شنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) اشاره کرده اند تعیین روابط علی بین مشکلات خانوادگی و اعتیاد به تکنولوژی چندان آسان نیست. با این حال، این عناصر می توانند به شکل یک چرخه معیوب در آمده و با تقویت یکدیگر موجب تشدید مشکلات گردند. لی و همکاران (۲۰۱۴) اشاره کرده اند که باور به اینکه عوامل خانوادگی نقش کلیدی در شروع و تشدید اعتیاد به اینترنت و استفاده پاتولوژیک از اینترنت در نوجوانان دارد، مورد توجه نظریه ها و کارهای تجربی بسیاری در سالهای اخیر بوده است، ولی این مسئله نیز قانع کننده است که اعتیاد به اینترنت می تواند در مشکلات خانوادگی به شیوه های مختلفی سهم باشد.

دسترسی به امکانات ارتباطی جدید مثل اینترنت عامل مهم تری در این چرخه بوده و تاثیری منفی بر شیوه تعامل والد-فرزند دارد (مسک^{۳۳}، ۲۰۰۳) که حتی می تواند پا از محیط خانواده فراتر گذاشته و موجب بروز تعارضات بین نسلی و کاهش همبستگی در خانواده گردد. بویژه در جامعه ما، امروزه نوجوانان و حتی کودکان زمان زیادی را به استفاده از این ابزارها اختصاص می دهند، در حالیکه که کاتز و رایس^{۳۴} (۲۰۰۲) اشاره کرده اند که این مسئله باعث می شود که آنها وقت کمتری را با والدین خود بگذرانند، این در حالی است که قبلا وقت و زمان بیشتری برای تعامل مستقیم با خانواده صرف می کردند. به دلیل اینکه یکی از ویژگیهای کیفیت روابط والد-فرزندی مثبت، تخصیص وقت و زمان بین والدین و

---

32 . Thurlow, Lengel, & Tomic

33 . Mesch

34 . Katz, & Rice

فرزندان است، این کاهش زمان عاملی مهم در کاهش همبستگی و اتحاد خانوادگی است (مسک، ۲۰۰۳).

از دیگر سو کودکان و نوجوانان بواسطه استفاده از اینترنت قادر به کسب اطلاعات نسبتاً زیادی هستند که گاهی با هنجارهای خانواده و فرهنگی تناسب ندارد که این مسئله نیز به نوبه خود می تواند منبع تعارض با والدین گردد. با این حال معکوس این وضعیت نیز متصور است و آن اینکه وقتی کارکردهای خانواده مختل شده باشند، وضعیت روانشناختی آنها نیز تحت تاثیر قرار گرفته و منجر به گرایش به رفتارهای نابهنجار فزونی یابد. در این ارتباط پژوهشها نشان می دهند که افرادی که نوجوانانی که اعتیاد به اینترنت دارند بیشتر احساس تنهایی و افسردگی گزارش می کنند (ساندرز و همکاران، ۲۰۰۰). بدین صورت به دلیل فقدان پیوند و پاسخدهی عاطفی و کاهش همبستگی بین اعضاء، فقدان کنترل و نظارت بر رفتارها اعضاء و ناتوانی در حل مشکلات آنها، فرزندان به صورت ضمنی متوجه ناکارآمدی خانواده شده و در جهت سازگاری و حفظ تعادل روانشناختی بوده و برای کسب آرامش، لذت و تعادل دست به گریبان ابزارهای دیگری گردد که یکی از آنها اینترنت و دیگر تکنولوژی ها جدید است که امروزه بسیار سهل الوصول بوده و در کنار این مسائل بویژه برای کودکان و نوجوان دارای جذابیتهایی نیز می باشد.

طبق نظر سیموس و همکاران (۲۰۱۲) امروزه افراد در بافت تعاملات و روابط خانوادگی که در اعتیاد به اینترنت دخیل هستند رشد می یابند و اگر خانواده ها کارکرد مناسبی داشته باشند، افراد نیز به صورت سالم رشد خواهند کرد و چنین خانواده هایی مشکلاتشان را با مشارکت همدیگر و صورت مناسبی حل کرده، با یکدیگر پیوندهای عاطفی نیرومندی خواهند داشت، بدون محدود کردن آزادی دیگری از همدیگر مراقبت خواهند کرد، نقشها را به شکل منصفانه ای تقسیم خواهند کرد و به رفتارهای همدیگر و بویژه فرزندان کنترلی در سطح متوسط خواهند داشت و روابط آنها به صورت مستقیم، گشوده و راحت خواهد بود. ین و همکاران (۲۰۰۷) نیز با نشان دادن مختل بودن کارکردهای خانوادگی در خانواده های دارای نوجوان مبتلا به اعتیاد به اینترنت، پیشنهاد کرده اند که اعتیاد به اینترنت بایستی به عنوان نشانگان رفتاری در نظر گرفته شود که کارکرد خانواده را مختل کرده و موجب تعارض بین والدین و فرزندان می شود. با توجه به دو سویه بودن نقش اعتیاد به اینترنت و

کارکردها و فرآیندهای خانوادگی، در امر مشاوره و مداخلات روانشناختی هم بایستی به هر دو عنصر توجه نموده و برنامه های مداخلاتی بایستی هم والدین و هم فرزندان را شامل گردد. پارک و همکاران (۲۰۰۸) نیز به اهمیت نقش خانواده در پیشگیری از اعتیاد پرداخته و پیشنهاد کرده اند که در برنامه های پیشگیری بایستی به این عنصر در جهت کاهش اعتیاد به تکنولوژی های جدید توجه شود.

Archive of SID

منابع

احمدی، خدابخش؛ عبدالملکی، هادی؛ افسر دیر، بیتا؛ سیداسماعیلی، فتح الله (۱۳۸۹). نقش عوامل خانوادگی در نوع و میزان استفاده از اینترنت. *مجله علوم رفتاری*، ۴ (۴): ۳۳۳-۳۲۷.

ثنایی، باقر؛ علاقبند، ستیلا و هومن، عباس (۱۳۷۹). *مقیاسهای سنجش خانواده و ازدواج*. تهران: موسسه انتشارات بعثت.

خسروی، زهره؛ عزیزاده صحرائی، ام هانی (۱۳۹۰). رابطه اعتیاد به اینترنت با عملکرد خانواده و سلامت روان در دانش آموزان. *مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۴: ۸۰-۵۹.

زاده محمدی، علی؛ ملک خسروی، غفار (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی ویژگیهای روانسنجی و اعتباریابی مقیاس سنجش کارکرد خانواده (FAD). *خانواده پژوهی*، ۲ (۵): ۸۹-۶۹.

زربخشی بحری، محمدرضا؛ راشدی، وحید؛ خادمی، محمدجواد (۱۳۹۱). احساس تنهایی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان. *مدیریت ارتقای سلامت*، ۲ (۱): ۳۸-۳۲.

سلیمی، عظیمه؛ جوکار، بهرام؛ نیکپور، روشنگر (۱۳۸۷). ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی نقش حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت. *فصلنامه مطالعات روانشناختی*، ۵ (۳): ۱۰۲-۸۱.

علوی، سید سلمان؛ اسلامی، مهدی؛ مرآتی، محمدرضا؛ نجفی، مصطفی؛ جنتی فرد، فرشته و رضاپور، حسین (۱۳۸۹). ویژگیهای روانسنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ. *مجله علوم رفتاری*، ۴ (۳): ۱۸۳-۱۸۹.

Bernardi, S., & Pallanti, S. (2009). Internet addiction: A descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry*, 50(6): 510-516.

Brown, L. B., Manning, W. D. (2009). Family boundary ambiguity and the measurement of family structure: the significance of cohabitation. *Demography*, 46(1): 85-101.

Cao, H., Sun, Y., Wan, Y., Hao, J., & Tao, F. (2011). Problematic Internet use in Chinese adolescents and its relation to

- psychosomatic symptoms and life satisfaction. *BMC Public Health*, 11(1), 802.
- Engelberg, E., Sjoberg, L. (2004). Internet use, social skills and adjustment. *CyberPsychology & Behavior*, 7(1): 41-47.
- Faulkner, X., & Culwin, F. (2005). When fingers do the talking: A study of text messaging. *Interacting with Computers*, 17: 167–185.
- Ferraro, G., Casi, B., D’Amico, A., and Blasi, M. (2007) Internet addiction disorder: an Italian study. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(2): 170–175.
- Gunuc, S., Dogan, A. (2013). The relationship between Turkish adolescents’ Internet addiction, their perceived social support and family activities. *Computer in Human Behavior*, 29: 2197-2207.
- Henderson, E. C. (2001). *Understanding addiction*. University Press of Mississippi (pp. 4–153).
- Huang, H., & Leung, L. (2009). Instant messaging addiction among teenagers in China: Shyness, alienation, and academic performance decrement. *CyberPsychology and Behavior*, 12(6), 675–679.
- Huang, X., Zhang, H., Li, M., Wang, J., Zhang, Y., & Tao, R. (2009). Mental health, personality, and parental rearing style of adolescents with Internet addiction disorder. *Cyber Psychology, Behavior, and Social Networking*, 13(4): 401–406.
- Internet World Stats (2012). *Internet Usage in the Middle East: Middle East Internet Usage & Population Statistics*. <http://www.internetworldstats.com/stats5.htm>.
- Johansson, A. and Gotestam, G. (2004) Internet addiction: characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45: 223–229.
- Kanwal, N. & Archana, D.A. (2003) Internet addiction in students: a cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6): 653–656.

- Katz, J. E., & Rice, R. E. (2002). *Social consequences of Internet use*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M.Y., Yeun, E.J., Choi, S.Y., Seo, J.S., and Nam, B.W. (2005) Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43:185–192.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Liu, S.C., Huang, C.F., & Yen, C.F. (2009). The associations between aggressive behaviors and Internet addiction and online activities in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 44(6): 598–605.
- Lam, L.T., Peng, Z.W., Mai, J.C., & Jing, J. (2009). Factors associated with Internet addiction among adolescents. *Cyber Psychology and Behavior*, 12(5): 551–555.
- Lei, L., & Wu, Y. (2007). Adolescents' paternal attachment and internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 10(5): 633–639.
- Li, W., Garland, E.L., & Howard, M. (2014). Family factors in Internet addiction among Chinese youth: a review of English- and Chinese-language studies. *Computer in Human Behavior*, 31: 393-411
- Liu, C. Y., & Kuo, F. Y. (2007). A study of Internet addiction through the lens of the interpersonal theory. *CyberPsychology & Behavior*, 10(6): 799–804.
- Lu, X., Watanabe, J., Liu, Q., Uji, M., Shono, M., & Kitamura, T. (2011). Internet and mobile phone text-messaging dependency: factor structure and correlation with dysphoric mood among Japanese adults. *Computer in Human Behavior*, 27: 1702-1709.
- Mesch, G.S.(2006).Family Relations and the Internet: Exploring a Family Boundaries pproach. *Journal of family communication*, 6(2) :119–138.
- Murali, V., George, S. (2007). Lost online: an overview of Internet addiction. *Advance in Psychiatric Treatment*, 13: 24–30.

- Park, S.K., Kim, J.Y., Cho, C.B. (2008). Prevalence of Internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. *Adolescence*, 43:895–909.
- Sanders, C. F., Fiedt, T. M., Diego, M., & Kaplan M. (2000). The relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents, 35 (138): 372-378
- Şenormancı, Ö., Şenormancı, G., Güçlü, O., Konkan, R. (2014). Attachment style and family functioning in patients with Internet addiction. *General Hospital Psychiatry*, 36: 203-207.
- Siomos, K., Floros, G., Fisoun, V., Evaggelia, D., Farkonas, N., Sergeantani, E., et al. (2012). Evolution of Internet addiction in Greek adolescent students over a two year period: The impact of parental bonding. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 21(4): 211–219.
- Thurlow, C., Lengel, L., & Tomic, A. (2004). *Computer mediated communication: Social interaction and the internet*. London: Sage Publications.
- Tsai, C.C., & Lin, S.S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6): 649–652.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E., et al. (2011). Determinants of Internet addiction among adolescents: A case-control study. *The Scientific World Journal*, 11: 866–874.
- Wang, H., Zhou, X., Lu, C., Wu, J., Deng, X., & Hong, L. (2011). Problematic internet use in high school students in Guangdong province, China. *PloS One*, 6(5): e19660.
- Widyanto, L., & McMurrin, M. (2004). The Psychometric Properties of the Internet Addiction Test. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(4): 443–450.
- Xiao, H., Su, L., Gao, X., Fan, F., & Cao, F. (2007). Effect factor analysis of middle school students' Internet overuse tendency. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 15: 149–151.
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. & Ko, C. (2007). Family factors of internet addiction and substance use

experience in Taiwanese adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 10(3): 323–329.

Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., Wang, P. W., Chang, Y. H., & Ko, C. H. (2012). Social anxiety in on-line and real life interaction and their associated factors. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1): 7–12.

Yoo, H. J., Cho, S. C., Ha, J., Yune, S. K., Kim, S. J., & Hwang, J. (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and Internet addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 58(5): 487-494.

Young, K.S. (1998). Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1: 237–44.

Archive of SID